

SARS E KGANYETSANONG YA MEPUTSO LE MEKGATLO YA BASEBETSI

Pretoria, 23 Tlhakubele 2019 – National Education Health and Allied Workers Union (NEHAWU) le Public Servants Association (PSA) ba file SARS tsebiso ya matsatsi a 7 ya ho kena boipelaetsong ho tloha ka la 28 Tlhakubele 2019. Sena se latela kganyetsano e tekilweng ke mekgatlo ya basebetsi mane CCMA ka Hlakola 2019. CCMA e ntshitse setifikeiti sa ho hloka tharollo ka Labobedi la 19 Tlhakubele 2019. SARS e na le dikamano tse ntle le mekgatlo ya basebetsi e thehilweng hodima motheo wa boitelo o ananelwang ke basebetsi bohle ba SARS.

Tumellano ya jwale ya meputso ya dilemo tse 3 eo SARS e nang le yona le mekgatlo ya basebetsi e fela ka la 31 Tlhakubele 2019. Ka lebaka la seo, SARS le mekgatlo ya basebetsi, ba emetsweng ke mekgatlo e mmedi ya basebetsi e ananetsweng, e leng NEHAWU le PSA, ba qadile mokgahlelo wa jwale wa dipuisano ka Pudungwana 2018. Dipuisano di qadile pele ho seboka sa ho bontshana se neng se hlophisitswe ke CCMA maqalong a Pudungwana 2018. Seboka sena sa ho bontshana se thusitse mekga ho itlama ka ho bontshana ho ipapisitswe le moya o motle, ho itshwara ka tsela e bonaletsang, e tshepehang le e tobileng tharollo e potlakileng ya dipuisano. Kopanong ya pele ya mekga ena ya diupisano, modulasetulo wa SARS National Bargaining Forum, Mong. Mahmood Fadal, o tekile moralo wa tshebetso wa dipuisano mmoho le melao ya ho buisana eo mekga e lokelang ho ikamahanya le yona.

Ka la 20 Pudungwana, mekgatlo ya basebetsi e tekile ditseko tsa yona ka kopanelo tse 26. Ditseko tsena di ne di kentse keketseho ya moputso ka kakaretso ya 15%, mmoho le ditseko tse ding tse 25. Botsamaisi bo ile ba batla tlhakisetsa ya ditseko tsena ka sepheo sa ho utlwisisa ditlamorao tsa ditshenyehelo le ho kgonahala ha tsona. Dipuisano di ile tsa tswela pele ka Tshitwe, Pherekong, Hlakola le Tlhakubele 2019.

Ka nako ya dipuisano, ho ile ha hulwa ditseko tse 6, ha tse 9 di ile tsa fetisetswa dihlopheng tsa tshebetso tsa botsamaisi le mekgatlo ya basebetsi tseo di neng di lokela ho fuputsa le ho boela di buisana ka mora ho fihlellwa ha tharollo ho tsa meputso; mme ho ile ha dumellanwa ka ditseko tse 3. Ditseko tse ka sehloohong tseo e ntseng e le karolo ya dipuisano ke tse

mabapi le keketseho ya kakaretso ya meputso ya 11.4%, nako ya tumellano ena ya meputso, tswelopele e mabapi le meputso, dipehelo tsa lifi ya boikarabelo ba tsa lelapa le ya pele ho tlhaho ya lesea, tshebeletso ya nako e telele le dimpho tsa ho tswa mosebetsing.

Ha ho shejwa maemo a jwale a ikonomi, SARS e iphumana e le boemong bo thata ba tsa ditjhelete. Ho latela moya wa ponaletso, SARS e ile ya dumela ho hloma dihlopha tsa tshebetso ho shebana le boemo ba ditjhelete SARS. Ho bile le dikopano tse ngata moo mekgatlo ya basebetsi le botsamaisi ba SARS ba ileng ba shebana le menyetla ya ho fokotsa ditshenyehelo tse tlang ho ntlafatsa maemo a ditjhelete a SARS ha ho ntse ho hatelwa pele. Tse ding tsa ditlhahiso tsa dihlopha tsena tsa tshebetso di tla phethahatswa selemo se tlang sa ditjhelete.

Ka lebaka la boemo bo thata ba tsa ditjhelete, SARS e qadile ka ho teka nyollelo ya meputso ya 4%, e leng tumellano ya dilemo tse tharo (3) e ikamahanyang le CPI. Mekgatlo ya basebetsi le yona e ile ya lekola botjha tseko ya yona ya 15% ho fihlela ho ya jwale ya 11.4% bakeng sa bohle ya mokgahlelo o le mong. SARS e ile ya lekola botjha tlhahiso ya yona ho tswa ho 4% ho isa ho keketseho ya jwale e fapafapaneng ya 7%.

Ha mekga e ne e leba CCMA ka la 8 Tlhakubele, mekgatlo ya basebetsi e ne e sa ntse e dutse ho 11.4% mmoho le ditsekong tse salletseng. SARS e ile ya fihla ho 6%. Khomeshenara ya CCMA e ile ya teka tlhahiso ya hae jwalo ka khomeshenara ya tumellano ya 8% bakeng sa bohle ya mokgahlelo o le mong. O ile a kopa mekga ho ya batla dithomo ho tswa ho beng ba bona ba ka sehloohong, mmoho le ho kgutlela ho CCMA ka la 13 Tlhakubele 2019. Ho sa natswe maemo a ditjhelete a SARS, SARS e kgonne ho fihla ho keketseho ya 7% e fapafapaneng, ya dumellana le lifi ya pele ho tlhaho ya lesea, mmoho le ho dumela kgau ya tshebeletso ya nako e telele. Taba ya lifi ya boikarabelo ba tsa lelapa e ile ya fanyehwa hore e tle e buuwe hang feela ha ho se ho phethetswe ditlamorao tsa yona.

Mekgatlo ya basebetsi e ile ya hana tlhahiso ya Khomeshenara ya CCMA, mme ya ikgethela ho se suthe keketsehong ya 11.4% bakeng sa bohle, mme ya tsitlallela ditseko tsohle tsa yona ntle le ya kgau ya tshebeletso ya nako e telele le ya dikgau tsa ho tswa mosebetsing tseo ho dumellanweng ka tsona. Ka mora hore Khomeshenara ya CCMA e kene dipakeng, mekgatlo ya basebetsi e hlahisitse 9% e le tharollo. SARS ha ya kgona ho dumellana le sena mme e ne e hloka nako e nngwe ho ya buisana le ba ka sehloohong. Ho hlophisitwe

kopano ka Mantaha wa la 25 Tlhakubele hore mekga e leke ho fumanana mabapi le dintlha tse salletseng morao.

SARS e tshepa hore dikopano tse hlophiseditsweng Mantaha le Labobedi tlasa bodulasetulo ba SARS National Bargaining Forum di tla hlahisa ditholwana mme ho fihlellwe tharollo. SARS e tshehetswa ka ditjhelete ho tshwana feela le mafapha a mang a mmuso. Ka lebaka la ho nonyetseha ha pokello ya lekgetho le maemo a ntse a nyoloha a dikoloto, Kakanyo ya dilemo tse 3 ya Ditshenyehelo tsa Naha (ENE) ka Lefapha la Matlotlo e bakile hore ho be le ho ngotleha ha ditshenyehelo tsa mmuso dilemong tse tharo tse tlang. Tumellano efe kapa efe eo SARS e tlang ho e fihlella, e lokela ho ikamahanya le moralo wa tshebetso wa ENE dilemong tse tharo tse tlang.

SARS e kgolwa hore tseko ya keketseho ya 11.4% ka mekgatlo ya basebetsi ha e ikamahanye le maemo a jwale a ikonomi moo CPI e dutseng ho 4.1% haesale ho tloha ka Hlakola 2019. Nyehelo ya SARS ya 7% ke diphesente tse 2.9 ka hodimo ho CPI (ke hore, 7.1% ka hodimo ho CPI ya Hlakola). SARS e na le boleng bo boholo ba tsa khiro basebetsing ba yona mme e lekantswe e le mohiri ya itlhommeng pele dilemong tsa ho feta. SARS e tshepa hore ho tla fihlellwa tumellano mme ho qojwe boipelaetso. Bobedi SARS le basebetsi ba yona ba ikemiseditse boitelo ba ho bokella makgetho ohle a tshwanetseng mmuso, le ho bebofatsa kgwebisano e molaong ho phatlalla le madiboho a Afrika Borwa.

Pokello ya Lekgetho ya 2018/19 e fela ka la 31 Tlhakubele 2019. Ho ipapisitswe le moya wa Thuma Mina, SARS e ipiletsa ho balefalekgetho bohle le ho bahwebi ho ikobela boitlamo ba bona ba lekgetho pele ho la 31Tlhakubele 2019. Nakong eo re lebileng dikgethong tsa botshelela (6) tsa demokrasi Afrika Borwa, ikonomi e monyebe le qomatsi ya eneji, botsitso ba Afrika Borwa le boikemelo ba yona bo itshetlehile hodima botsitso ba tsa ditjhelete. SARS e leboha balefalekgetho bohle ba seng ba entse ditefo tsa boitlamo ba bona ba lekgetho.